

Ihe İma Aka N'ihu Cheere Asuşu Igbo Aka Mgba N'iji Ntaneeti Rụputa Ọrụ

Ifeyinwa Cordelia Isidienu

Department of Igbo, African and Communication Studies

Faculty of Arts

Nnamdi Azikiwe University, Awka

ifvisidienu@gmail.com, ic.isidienu@unizik.edu.ng

and

Chidimma Angela Ekeh

Nnamdi Azikiwe University, Awka

Ụmịedemede

Nchọcha a lebara anya n'ihe ịma aka n'ihu cheere asuşu Igbo aka mgba n'iji ntaneeti rụputa ọrụ. Ọrụ ntaneeti na-arụ n'oge ugbo a dị ọtụtụ site n'izu ahia ruo n'asuşu, agụm akwụkwọ, mgbasa ozi, omenaala, na ime njem. N'oge ugbo a ụfọdụ ndị Igbo anaghị enwe mmasị ịgụ ma ọ bụ ịsụ asuşu ha, tinyere inwe mmasị n'ebe mmekọrịta dị n'etiti asuşu Igbo na ntaneeti dij. N'otu aka ahụ enweghị ọzụzụ maka iji ntaneeti eme ihe na-ebe ọtụtụ ndị nkuzi asuşu Igbo nọ; nke a na-enwe nkọwa okwu nke asuşu Igbo zuru oke n'owa ntaneeti. N'ih i ya ka nchọcha a ji lebaa anya na nsogbu iji ntaneeti arụ ọrụ na-enye ndị nkuzi na ndị chọrọ ịmụta asuşu Igbo. E lebakwara anya ka iwebata nkọwa okwu Igbo n'owa ntaneeti ga-esi enye aka n'ebe asuşu Igbo dij. Ọ bụ nchọcha nkọwa nke e sitere n'ajụjụ ọnụ were nweta ngwa ọrụ e jiri mee nchọcha a. A tūlekwar a atụtụ Ike Agbụrụ Asuşu (Ethnolinguistic Vitality Theory), nke si n'aka Giles, Bourhis and Taylor (1977). A ga-esite na nchọcha a, nyere ndị nkuzi aka ịhụ ka ọwa ntaneeti ga-esi mee

ka nkuzi di mfe. O ga-eme ka umu akwukwo ndi na-agu asusu Igbo mata na o bughi ihe efu ka ha na-eme n'iji ntaneeti aru oru na ha nwere ike isi n'uzo di otu a kpata ego n'ih i n'owa ntaneeti bu nke ohanaeze ji aru oru kwa ubochi. Nchocha a ga-enyekwara ha aka isi n'uzo owa ntaneeti were muta asusu Igbo. O di mkpa ikawlite asusu Igbo n'ogo iji ya na-aruputa oru n'asusu Igbo, nke a ga-enye ndi mmadu mgbazi mgbe ha mere nsuhie ma o bu ndehie n'asusu Igbo.

Okwu mmalite

Asusu Igbo bu nke ufodu ndi Igbo na-eleghara anya nke ukwu ma were asusu ndi mbiambia bu asusu bekee hiwe isi. Onodu a mere ka asusu Igbo buru nke no onodu mwute na anya mmiri n'ih i na otutu ndi nne na nna bu ndi huru asusu Igbo di ka ihe e nweghi ihe e ji ya eme. Nke a mere na ufodu anaghi echeta ya n'echiche isuru umu ha asusu Igbo ebe ha na-adokwa onye o bu la no ha nso aka na nti ka ha ghara isu Igbo ebe umu ha no. Ndi di etu a chefuru na o bu asusu onye na-ekwu ebe onye si, ya bu na asusu onye bu njirimara onye. O bu n'ih i udi agwa a ufodu ndi Igbo na-akpaso asusu Igbo mere Igbo ji na-anwu na-eleghi anya n'azu kwa ubochi. Ederede na akuko gbasara etu asusu di iche iche di na mba Afrika siri anwu malitere kemgbe njedebe af 1990 ma ka na-aga n'ihu. Onwunwu asusu Igbo n' ih i nleghara anya ndi nwe asusu Igbo bu ya kpata UNESCO jiri kwaa akwa ariri kwusie ike site n'ederede ha n'asusu Igbo nwere ike inwu ma o bu o gaghi agafe senchuri anyi no n'ime ya bu senchuri nke iri abuo na otu ma amaghi ihe e mere ya. O bu n'ih i onodu di otu a ka nchocha a ji di mkpa iji cho uzo di iche iche a ga-esi kwalite asusu Igbo ka ndi mmadu nwee masi na ya ozo.

Enyemaka Ntaneeti n'agumakwukwo

Ntaneeti bu nnukwu netwok jikoro komputa di na mba uwa onu. Mmadu na-esite na ntaneeti zie ozi ma o bu kwurita

okwu n'agbanyeghi ebe onye ahụ nọ. Ntaneeti sokwa n'otu ụzọ e si agụ akwụkwọ n'oge dị ugbo a. Dị ka Sylvia (2002) si kwuo, ịjị ntaneeti na-agụ akwụkwọ nwere ike inye aka n'ịmụta na ikuzi ihe n'otu n'otu dị ka, inyefe ụsà ngwa ngwa, mmepe nkwurịta okwu na nke ide ihe n'ibawanye mkpali maka mmụta n'idabere n'onwe ya. Nke a na-egosi na ntaneeti dị nnukwu mkpa na mmụta. Ugwulebo na Okoro (2016) kọwara na ntaneeti na-enyere ụmụ akwụkwọ aka site n'uzo dị iche iche n'agbanyeghi nsogbu dị iche iche e nwekwara ike inweta site n'iji ntaneeti arụ ọrụ n'ogige ụlọakwụkwọ. N'ihì nke a, ka Oberiri na Timothy (2018) jiri kwue na ọnọdu enweghi e-libiri nke ga-enyere ụmụ akwụkwọ aka inweta ederede dị iche iche na-egbughi oge so n'otu ihe na-adoghachi mmụta azụ. N'aka nke ọzọ, Mohd (2017) na-ekwukwa na e nwere uru na ọghom sitere n'iji ntaneeti arụ ọrụ n'ebe ọ metụtara ụmụ akwụkwọ. Mana n'ebe asụsụ nọ, e nweela ọtụtụ mgbanwe, nke Zoe (2010) kwuru na o dị ọtụtụ mgbanwe nke batara n'asụsụ mana n'ihì aka ntaneeti na-enyere asụsụ, o mere ka mgbanwe ndị ahụ dị mfe ma dịkwa ọsịisọ.

David (2017) mere ka a mata na ogo ndị mmadụ si eji ntaneeti arụ ọrụ na-agbago kwa ụbọchị n'ihì ya, ọ kọwara na owa ntaneeti bụ nnukwu ngwaọrụ na-enyere mmụta aka iru ọrụ n'ihì ọtụtụ ngwaọrụ mmụta ịjị arụ ọrụ bụ site n'igwe ntaneeti ka ha si enweta ya. O mekwara ka a mata na ogo e ị akuzi asụsụ n'igwe ntaneeti na-amụba kwa ụbọchị. Nke a na-egosi na ntaneeti bụ otu ụzọ e si akwalite asụsụ. Ugwu (2013) kwadoro echiche a, site n'ikwu na asụsụ Igbo bụ asụsụ ejimara ndị Igbo bụ nke e nwere ike ikwalite site n'iji ụzọ ọgbara ọhụrụ nke ICT nke putara infomeshun komunikeshun teknoloji bụ nke e ị eme ọtụtụ ihe n'oge ugbo a site n'ikerita akwụkwọ agumagu dị iche iche ruo na nzikorịta ozi bụ nke a na-enwe ọtụtụ ihe ịmaaka n'ihu n'akụkụ nke ndị nkuzi na ụmụ akwụkwọ. Ọ tūnyere alo dị iche iche, ụzọ ndị a ga-agbaso ịjị

hụ na ịma aka ndị a na-ahụ n'iji igwe ogbara ọhụrụ ICT were na-akuzi asụsụ Igbo ga-abụ akụkọ gara aga. N'otu aka ahụ, Ejiofor (2009) kọwapụtara na onye Igbo na-ekwu okwu n'asụsụ Igbo ugbu a, n'okwu bekee na-aka apụta ihe karịa nke Igbo iji zipụta n'ihe ọ na-ekwu bụ eziokwu. Ajujụ ndị ọ juru gụnyere:

- Ọ nwere onye Igbo gụrụ akwụkwọ ị matara nwere ike guo Igbo were were n'agwọkọghị ya asụsụ bekee?

- Ọ bughị eziokwu na ị chọọ izonarị onye Igbo ihe taa, i dee ya n'asụsụ Igbo dowere ya na tebụlu na be ya?

- I hụtula okwu nnabata ndị Igbo na-agurụ nnukwu onye ọbịa ha bụkwa onye Igbo n'ala Igbo, e dere n'Igbo?

Ejiofor (2009) deputakwara na ọ nwere ụloakwụkwọ dī n'ala Igbo taa, ebe a na-apia nwata ihe n'ihī na ọ sūrū Igbo, tinyekwara na ọtūtū ndī nne na nna na-akporokwa ụmū ha tinye n'ụloakwụkwọ ebe anaghī asū ma ọ bụ na-akuzi asụsụ Igbo. N'otūtū ezinaulọ taa, ọ bụ asụsụ bekee ka ha na-asū na be ha etu e si asū na be ndī ọcha, ma nne na nna ma ụmụaka ọ bụ ihe ndī a niile odee deputara na-egosi aka mgba na-echere asụsụ Igbo n'ubochi taata ma dowezi asụsụ Igbo n'onodu ọ hū tara onwe ya taata n'ala Naijiria.

Atūtū Nchọcha

Otu n'ime atūtū e elebara anya n'ebe a bụ atūtū Kenkwado Kōmputa Ọmumū (Computer supported Collaborative Learning Theory) pụtara ebe ọmumū weere onodu na mkpariitauka nke na-adi ire site n'iji kōmputa ma ọ bụ ntaneeti. Ọ bụ ụdī mmūta a maara site n'ikekorita na imeputa ihe ọmumū n'etiti ndī sonwere na e ji nkanauzū dī ka uzọ isi na-enwe mkpariitauka. Atūtū Kenkwado kōmputa ọmumū nwere ike imejuputara na ntaneeti na klas si ya na gburugburu ebe mmūta.

Stahl, Koschmann na Suthers (2006) kwuru na di ka mmadu na ibe ya na-eji komputa enwe mkparitauka n'etiti onwe ha, gosiri etu komputa si akwalite omumu asusu site na mkparitauka. Nke a gosiri naetu mmadu na ibe ya si enwe mmekorita nke gbadoro ukwu n'iji nkanazu di na komputa ma na-arurita uka bukwa etu mmadu ga-esi were komputa kwalite asusu ya site na mkparitauka di n'etiti mmadu na ibe ya.

Stahl, Koschmann na Smithers (2006) Kowara na iji komputa kwalite asusu na omenaala ndi bu mkparitauka di n'etiti mmadu na ibe ya kwesiri ka e nwee mgbasaa ozi ohu nke ga-enye aka kwalite asusu. Ha Kowakwara na tupu nke a adi ire na nwata akwukwo kwesiri ima ka esi api komputa. O bu na e tinye anya n'atutu a, a ga-achoputa na e nwere ike iji komputa na ntaneeti kwalite asusu. N'aka nke ozo, ihe o putara bu na oge mmadu na-eji komputa eme mkparitauka, o ga-enye aka ikwalite asusu na omenaala ndi.

Atutu ozo e lebara anya nke e ji mee nchocha a kpomkwem bu atutu Ike Agburu Asusu (Ethnolinguistic Vitality Theory), nke si n'aka Giles, Bourhis and Taylor (1977). O bu eziokwu na atutu a kowara n'elu bu atutu kenkwado Komputa omumu metutara aka gbasara ntaneeti mana atutu Ike Asusu Agburu meturu aka n'uzo e si akwalite asusu nne na nna ma leba anya n'amumamu asusu nke abuo. Ihe bu nnukwu nsogbu asusu Igbo nwere bu asusu nke abuo. Ebe o bu n'asusu njiaruru (official language) nke ala anyi bu asusu bekee, atutu a lebara anya ka asusu nke abuo siru mmetuta asusu nne na nna ma choo uzo ikwalite Asusu nne na nna iji hu na o nweghi nke ga-emegbu ibe ya ma hukwa na asusu nne na nna agaghi anwu. Atutu a na-enyocha mmasi ndi nwe asusu nwere n'ebe asusu ha no; ya bu agwa ha na-akpaso asusu ha.

Ka ihe si gbata kwuru na mmekorita mmadu na ibe ya n'oge ugbo a, ndi mmadu na-achọ imu ma o bu karja otu asusu.

Mgbe ndi mmadu malitere imu kara otu asusu, o na-eme ka ike asusu agburu ghara ibuzi ihe o bubu na mbu. Onodu di etu a na-eme ka a gbaa mbu ikwalite asusu ahụ, na-ahazi ya, na-enye ya ndu oheru, mee ka ike asusu agburu ahụ gbagote. O bu bu n'onodu imu kara otu asusu mmetuta asusu etu di njo, o na-eme ka ndi nwe asusu na-erubere asusu ozo isi, gafee n'asusu ozo, tinye asusu ahụ n'onodu nsogbu ma o bu n'onodu inwu anwu (Emenanjo 2010). O bu onodu isu otutu asusu na-akpata imu ma o bu inwe asusu di iche iche. Asusu bu omenaala ndi mmadu nwe. O bu ya mere e ji agba mbu ihu na onodu a bu nke inwe asusu di iche iche agaghị ewetara odimma ndi mmadu nsogbu.

Ebe Mgbado Ukwu Atutu Ike Asusu Agburu

Atutu Ike Asusu Agburu bu maka agwa ndi mmadu na-asu asusu ma o bu agburu na-asu asusu na-akpaso asusu ha. Ndi a maara malitere atutu a bu Giles, Bourhis and Taylor (1977). O bu atutu e ji amata ma o bu eleba anya n'ikwalite asusu nne na nna, leba anya n'amumamu asusu nke abuo, mata ma ndi nwe asusu ahụ ha no n'onodu onwu ma o bu ifu efu. N'ezie, atutu a bu ngwaoru e ji enyocha mmekorita mmadu na ibe ya n'ihe gbasara sayensi asusu nke mmerenotu.

Ikwa Ihe bu na asusu Nwere Ike

N'etu Giles, Bourhis na Taylor (1977) siru kowaa atutu a, ihe e ji ama ike agburu o bu nwere n'asusu ha bu etu ndi nwe asusu ahụ si emekorita ihe, na-ahụ onwe ha di ka otu n'onodu o bu ha na otu ndi ozo mekorita ihe onu. Ihe nke a putara bu na o bu na ike asusu agburu o bu nwere buo ibu hie nne, o ga-eme ka asusu ahụ nwee nkwalite, ghara inwu, di ndu di ka asusu otu agburu nwe (ya bu nke e jirimara agburu ahụ) onye o bu ga-achọ ka a gunye ya na ndi asusu ha kwusi ike chim, nwee nnukwu ike.

Ihe Ndi na-eme ka Asusu Agburu Nwee ike

E nwegasiri ihe ndi na-eme asusu agburu ka o buru nke nwere ike. Asusu anaghi enweta ike na nkiti. E nwere ebe ike ya si abia, n'ihi na osisi na-amị mkpuru oma, e nwere ihe na-enye ya mmiri. Di ka Giles, Bourhis na Taylor (1977) siri kwuo, ebe ike asusu agburu si abia di ato;

- a. Ebe mbu bu n'okwa asusu no na ya.
- b. Nke abuo bu site n'etu e siri nwere mgbanwe n'onuogugu ndi a muru ohuru, ndi nwuru anwu na ndi darala n'oria, n'ihe ndi ozo na-eme n'agburu ahụ n'oge akpu n'onu.
- c. Nke ato bu site n'enyamaka asusu ahụ na-enweta site n'otu di iche iche.

Site na nkowa ha, ihe uzo ato a asusu si enweta ike putara bu na tupu a na-atulekorita asusu na ibe ya iji choputa nke nwere ike na nke enweghi ma o bu nke Kara ibe ya nwere ike, a ga-elebariri anya n'uzo ihe ato a Giles, Bourhis and Taylor (1977) tuputara. O buru ndi ike asusu agburu ha di ala, ha nwere ike jee lakpuo n'asusu ozo ka ha n'ogo ka a ghara inwezi agburu na-asu asusu ahụ, mana o buru n'ike asusu agburu ahụ no n'ogo di elu, o ga-eme ka agburu ahụ choo ka asusu ha hapu inwu, chokwaa ka ha kwalite asusu agburu ahụ, mee ka omenaala agburu ahụ puo iche na gburugburu ha. Nke a bu maka ike asusu agburu di elu.

Mputara ya bu na atutu a bu atutu e ji enyocha ihe ndi ahụ di iche iche e ji mara etu ike asusu agburu ha. Itule okwa asusu no na ya ga-egosi ma o bu asusu na omenaala a na-akwanyere ugwu ma o bu na o bughị. O buru itule ka onuogugu ndi a muru ohuru na ndi nwuru anwu siri gbata kwuru, a ga-achokwa imata etu onuogugu ndi a muru ohuru na ndi gawara mba ozo nakwa ndi si mba ozo bata siri di. A ga-achọ ima etu opupu ndi puru apu siri mmetuta ike asusu agburu ahụ nwere.

Ọ bụrụ ịtule ọnọdu enyemaka asụsụ nwetara n'aka otu di iche iche, a ga-achọ etu e si e ji asụsụ ahụ eme ihe n'otu, ụlọ mgbasa ozi, ụlọ akwụkwọ, ndị egwu, n'ọrụ bekee, n'omenaala na ihe ndị ọzọ. Udi enyemaka a nwere ike bụrụ n'ime nchọcha, imeputa iwu e ji akuzi asụsụ ahụ. N'inyocha ọnọdu enyemaka asụsụ nwetara, a ga-achọ ima ka ndi otu di iche iche ma o bu ndi abughị otu (ndi nne na nna, ezinaulo wdgz), ndi goomentị, ndi uloruru, ndi ekpemekpe, ndi omenaala na ndi ndorondoro ochichi si enye aka n'ikwalite asụsụ ahụ. Ọ bụkwaazị enyemaka n'ebe asụsụ nọ ime ka e jiri asụsụ na-eme mgbasa ozi n'akwụkwọ akukọ na nke onyonyo.

Ka Esi Etinye Atutụ a N'ọrụ

E nwere usoro di iche iche a ga-esi tinye atutụ a n'ọrụ, ha bu;

- Imata udi agwa ndi mmadu na-akpasọ asụsụ: E ji atutụ a amata ebe a ga-eleba anya n'imata udi agwa ndi mmadu na-akpasọ asụsụ agburu ha, mata etu e si e ji asụsụ ahụ eme ihe n'agburu ahụ, matakwa ebe a ga-etinye aka n'ime ka ndi mmadu hu asụsụ ha n'anya, kwenye n'ikwalite ya bu asụsụ.

- Imata udi atumatụ a ga-eji nyere asụsụ agburu ahụ aka: Na nkọwa nke Giles, Bourhis and Taylor (1977) atutụ ike asụsụ agburu na-enye aka ka a mata kpomkwem atumatụ a ga e ji nyere asụsụ agburu ahụ aka.

- Ikpalite mmuo ndi agburu ahụ inwe mmasi n'imụ asụsụ ha: Uzo ozo esi etinye atutụ ike agburu a n'ọrụ bu site n'ime ka mmuo ndi agburu ahụ na-anu oku ma mee ka ha na-achọ inwe mmasi n'imụ asụsụ ha.

- Ichoputa ihe kpata ndi mmadu ji agbahapụ asụsụ nne na nna ha: Ihe ozo putara ihe n'atutua bu na o na-enye aka ka a choputa ihe na-akpata ndi mmadu ji agbahapụ asụsụ nne na nna ha na ihe ndi ahụ na-emekwuaazị ha inwe mmasi na ya.

- Iji ya mere ngwaorụ nchoputa agwa: Atụtụ a bukwaazi nnukwu ngwaorụ e ji enye aka ichoputa akparamagwa ndi nwe agburu na-akpaso asusu ha.

Mgbanwe Atụtụ a Gabigarala

Giles, Bourhis and Taylor (1977) dere na o bu okwa asusu no na ya, udi mgbanwe metutara onuogugu ndi a muru ohuru na ndi nwuru anwu, tinyere enyemaka esi n'otu n'uzo di iche iche nweta na-egosi ike asusu agburu o bu nwere. Giles na Johnson (1981) kwuru na mgbanwe e nwerela n'atutu a bu ike asusu agburu adila udi abuo; nke eziokwu na nke uche onye. Ha na-ekwu na uzo abuo a dacha mkpa n'ichoputa ma ike asusu agburu o bu nwere ma o buru ibu ka o pere mpe (Bourhis, Giles na Rosenthal, 1981). Nke eziokwu bu nke so n'uzo ato ahụ e kwuru na mbu e ji achoputa ma asusu agburu o bu nke nwere ike ka o bu nke enweghi. Nke mgbanwe putara ohuru (ya bu nke uche onye) bu n'ihu ya ka Bourhis, Giles na Rosenthal (1981) jiri meputa usoro igba ndi mmadu ajuju onu nke ha kporo "sobjectivi Ethnolinguistics vitality questionnaire" (SEVq) n'asusu Bekee. Ihe ha jiri meputa ya bu ka ha jiri ya na-amata echiche onye o bu banyere otu nke ha no na ya n'asusu ha. Ihe mgbanwe na-egosi bu n'uche onye abatala n'ihu ndi a na-enyocha iji mata ma asusu agburu o bu nwere ike ka o bu na o nweghi.

Ntucha Nchocha

Ihe Imaaka cheere Asusu Igbo aka Mgba na Ntaneeti

A choputara na e nwere otutu imaaka ma o bu nsogbu iji asusu Igbo aru oru n'owa ntaneeti. Ufodu n'ime ihe ndi a choputara gunyere;

a. E nweghi mkpuru abiidi niile: - O bughi mkpuruabiidi asusu Igbo niile ka e nwere n'owa ntaneeti. O bu ezie n'oge ugbu a, a na-enwe mkpuruabiidi ndi bu ntupo di ka i, o, u

n'owa ntaneeti mana mkpuruabiidi di ka n di ka o di na mkpuru okwu a bu anara bu nke a na-agaghi enweta n'owa ntaneeti.

b. E nweghi ngwaoru: Iji asusu eme ihe na ntaneeti abughi ihe agba aka eme. A choputara na e nwere ngwaoru di iche iche e nwere ike iji ma o bu ngwaoru ga-abiakota onu iji hu na e nwere ike ime nke a. Ngwaoru ndi di ka ekwenti, igwe komputa, modenu wdgz bu ngwaoru ndi na-enye aka ihu n'iji asusu Igbo n'owa ntaneeti nwere isi. O buru na mmadu e nwee mmasi iji asusu Igbo aru oru n'owa ntaneeti ma o nweghi ngwaoru ndi a, ime nke a agaghi enwe isi.

c. E nweghi netwoku: - Nke a bu nnukwu nsogbu a na-enwe n'iji ntaneeti aru oru. Ntaneeti bu owa ikuku nke putara na o bu site n'ikuku ka o si aga. Ikuku ntaneeti ji aru oru bu ya ka a na-akpo netwoku. O buru na mmadu a choo ime ihe n'owa ntaneeti ma o nweghi ikuku ma o bu netwoku ime nke a, ya bu ihe ga-abu nke enweghi isi n'ihu na netwoku bu isi ihe ntaneeti ji aru oru. O burugodi na mmadu adi njikere ma nwee ngwaoru e ji aru oru na ntaneeti ma netwoku adighi ya bu ihe agaghi enwe isi. A choputara na netwoku so n'otu nnukwu ihe cheere asusu Igbo aka mgbu na ntaneeti.

d. E nweghi ndi a zuruazu: - Iji ntaneeti eme ihe abughi egwu achi utaba n'aka agba. O bu ihe a na-enwe ozuzu maka ya tupu i nwere ike ime nke a. E nweghi ndi nwere ozuzu n'uzo di iche iche e si etinye asusu Igbo n'oru n'owa ntaneeti bu nnukwu ihe imaaka ma o bu nsogbu a na-enwe n'iji ntaneeti aru oru n'ebe o metutara asusu Igbo.

e. E nweghi nkwardo: - Adighi agba aka ahụ nwata eze. E nweghi nkwardo bu nnukwu nsogbu na-echere ndi ji asusu Igbo eme ihe n'owa ntaneeti aka mgbu. O buru na mmadu e nwee mmasi iji asusu Igbo eme ihe na ntaneeti ma o nweghi nkwardo iji nweta ozuzu maka ime nke a ma o bu o nweghi

ngwaorụ ma ọ bụ ndị nwere ike inye ya ngwaorụ iji hụ na ọ mejupụtara ebumnuche ya, ọ gaghi enwe ike ime nke a. E nweghi ebe a na-enweta nkwa maka iji asusu Igbo aru ọrụ na ntaneeti bụ nnukwu nsogbu. Nke a bụ oke na ọrụ goomenti ma ọ bụ ndị mmadụ nwere ike ime nke a.

Ụzọ e nwere ike isi gbochie Imaaka n'ihu a na-enweta n'iji Asusu Igbo ruo ọrụ na Ntaneeti

E kwesiri inwe ndi ga-aga ozuzu ihu n'abidi Igbo niile bu nke di n'owa ntaneeti iji si n'uzo di otu a hu na mkpuruokwu niile bu nke e nwere ike inweta na ntaneeti ma site n'uzo di otu a mee ka asusu Igbo gbanye mgborogwu na ntaneeti. Ozo goomenti kwesiri izulite ndi nkuzi maara nke ekwe na-aku n'ihe gbasara iji ntaneeti akuzi asusu n'ulo akwukwo di iche iche o kachasi ndi na-akuzi asusu Igbo.

Ebe ọ bụ na netwoku bu isi ihe a na-eme na ntaneeti, ndi ọ di n'aka ya bu goomenti na ulo ọrụ di iche iche n'ahu maka nke a ga-agba nnukwu mbọ iji hụ na a ga na-enwe netwoku oge ọ bula. Onye ọ bulakwa choro iji asusu Igbo aru ọrụ n'owa ntaneeti ga-ahu na ọ nwara oko ya inweta ngwaorụ ndi ahụ di mkpa maka iji asusu Igbo eme ihe n'owa ntaneeti. N'otu aka ahụ, goomenti kwesikwara ikwado ndi choro iji asusu Igbo eme ihe n'owa ntaneeti site n'inye haa ngwaorụ, ebe ozuzu di mma, ndi ozuzu maara nke a na-eme n'ihe gbasara asusu na ntaneeti, iji mee ka ndi nwere mmasi ime nke a nwee ike ime ya na-enweghi odachi ọ bula.

Ihe ọ bula mmadu na-eme ọ kachasi n'ebe ọ metutara mmuta bu nke ọ kwesiri ka ọ nata ozuzu n'aka ndi maara nke e riri na ngalaba ahụ. Onye ọ bula choro iji asusu Igbo eme ihe na ntaneeti ga-agba mbọ hụ na o nwetara ozuzu ndi kwesiri ekwesị na ọ ga-enweta iji hụ na a ọ ga-eme nke a nke oma.

Ndi Igbo kwesiri ime ka ọ buru ihe maara ha ahụ iji asusu Igbo akparita uka n'owa ntaneeti ebe ọ bụ na o nweghi asusu ọ

na-asụ kama ọ bụ asụsụ nke ọ bụla e ji zie ya ozi ka ọ ga-eji zipu ya. N'otu aka ahụ ndị ọkammụta na ndị odee dị iche iche e nwere n'asụsụ Igbo ga-etinyekwa ọtụtụ ihe ha dere n'asụsụ Igbo na ntaneeti. A ga-esikwa n'uzọ dị etu ahụ tinye ihe nchọputa dị iche iche ya na nchọcha ndị e merela n'asụsụ Igbo n'owa ntaneeti gbasara asụsụ Igbo biakwa nye ohere maka nkọwa ihe ndị ahụ na bekee nke ga-eme ka ndị mba ọzọ abughị Igbo keta oke na ya.

Ndị nkuzi ji ọwa ntaneeti akuzi asụsụ Igbo kwesiri iche ihu n'ihe nsogbu a na-enweta n'iji ntaneeti akuzi asụsụ, ma chọọ ọtụtụ aja iji hụ na nke a nwere isi n'ihu na onye na-arachaghị ọnyụ ya, ụgụrụ ga-aracha ya. Aja ahụ nwere ike gụnye itinye ego akpa ha mana a ga na-eme nke a n'olileanya n'otu ụbọchị nsogbu ndị ahụ ga-abia na njedebe.

O kwesiri ka ndị Igbo na-emepe otu dị iche iche e ji akuzi asụsụ na n'owa ntaneeti wee si n'uzọ dị otu a na-eme ka ndị ọzọ na-amata ihe gbasara asụsụ Igbo. Ndị na-enweghị ike imepe otu dị otu a kwesiri isonye ndị nke ndị ọzọ mepere nke ụfọdụ gụnyere: Igbo bụ Igbo, Igbo Wikimedia, Igbo Online College, egwuregwundiIgbo.com, OgenendiIgbo.com wdgz ma site n'uzọ dị otu a na-akwado ha.

Ikwalite asụsụ Igbo n'uzọ ọgbara ọhụrụ nke ntaneeti so n'otu ihe abughị ihe dị mfe, ọ kwesiri ka e nwee nnọkọ ma ọ bụ ọgbakọ ndị ọkachamara n'ihe gbasara asụsụ na ntaneeti iji hụ ụzọ a ga-esi eme ka ọ buri ihe dị mfe.

O kwesiri ka e nwee nkọwa okwu Igbo bụ kpoo n'owa ntaneeti iji nyere ndị choro imuta asụsụ Igbo site n'owa ntaneeti aka ime nke a. Iji hụkwa na asụsụ Igbo na-aga n'ihu, onye ọ bụla choro ime nchọcha yitere isiokwu ga-elebaa anya nke oma n'ihe gbasara uru inwe nkọwa okwu Igbo n'owa ntaneeti ga-abara ndị choro imu asụsụ Igbo.

Dị ka ntaneeti na ụzọ ọgbara ọhụrụ ndị ọzọ na-enye aka na nkuzi na mmụta, ọ ga-adị mma ma ọ bụrụ na e si n'ụzọ ndị a wee nyere asụsụ Igbo aka ịjị wepụ ya n'ize ndụ nke ọnwụ ma ọ bụ ifu efu.

Mmechi

Ebe ọ bụ na asụsụ bụ isi mmekọrịta mmadụna ibe ya, nakwa mmekọrịta pụrụ iche mmadụ na Chukwu nwere, e wezuga asụsụ a gaghi na-enwe mmekọrịta. Ọ bụ nnukwu ihe dị mkpa ka e si na nchọcha a mee ịjị hụ na asụsụ Igbo agaghị efu.

Ntaneeti dị ka ụzọ ọgbara ọhụrụ bụ ihe nwere ezigbo ọpụrụ iche ma dị mkpa ịjị kwalite asụsụ n'oge ugbo a n'ihị na ọ na-aga ọsịisọ n'ịnweta ụsà n'ihe a na-achọ maka ya. Asụsụ Igbo bụ nke dị oke mkpa na ndụ onye ọ bụla kpọrọ onwe ya onye Igbo n'ihị ya, ọ bụ oke na ọrụ onye ọ bụla ihu na e chekwabara ya nke oma. Igwe bụ ike. N'ihị ya, ọ bụrụ na a abiakọta ọrụ ihu na asụsụ Igbo ga-akwuru chīm site n'iji ya eme ihe kwa ụbọchị, site na mkparịtaụka anyị na Waasapu, Fesbuuku, iziga ozi eleturoniiki (E-mail) wdgz, asụsụ Igbo ga-adikwa n'ụdị pụrụ iche.

Ọ bụrụ na mmadụ akpọọ ọba ya mkpọkọrọ, ụmụaka e were ya kpoo aja, mana e chekwaa ya, ọ bụrụ ihe e chekwara echekwa. Ikwelite asụsụ bụ ọrụ diiri onye Igbo ọ bụla, ndị nna nna anyị ha gbara mbọ ihu na ha hafere anyị asụsụ Igbo n'aka, ọ bụ ọrụ diiri anyị niile ma okenye ma ụmụaka ihu na agaghị aga n'ala mmụọ mụta ọkụ ọ bịa n'ala mmadụ ọ nyuọ. Ihe asụsụ Igbo ga-abụ n'odinihu dị ndị Igbo niile n'aka.

Edensibịa

Bourhis, R. Y., Giles, H. and Rosenthal, D. (1981). "Notes on Construction of a Subjective Vitality Questionnaire for Ethnolinguistic Groups." *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 2 (2), 145-155. David, (2017). "Internet Access and

- Education: Key Consideration for Policy Makers." *Internet Access and Education: Key Consideration for Policy Makers* www.internetociety.org
- Ejiofor P. (2009) *Ibeku Ndị Igbo Maka Asụsụ Igbo*. Awka: Valid Publishers.
- Emenanjo, E. N. (2005). "ICT, Globalization & the Future of Human Language." In Ndimele (ed.) *Globalization & the Study of Languages in Africa*. Port Harcourt: Grand Orbit Communications & Emhai Press. Pp.1-18.
- Giles, H., and Johnson, P. (1981). "The Roles of Language in Ethnic Group Relations." In J. C. Turner and H. Giles (Eds.). *Intergroup Behavior*. Oxford: Blackwell. Pp. 199-243.
- Mohd, (2017). "The Influence of Internet Usage on Student's Academic Performance" *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. Vol. 7, No. 8.
- Oberiri, & Timothy, (2018). "University students' Usage of the Internet Resources for Research and Learning: Forms of Access and Perception of Utility" <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>
- Pavlenko, A. and Blackledge, A. (2003). "Negotiation of Identities in Multilingual Contexts Clevedon: Multilingual Matters." *Journal of Multilingual and Multicultural Development*.
- Stahl, G., Koschmann, T., and Suthers, D. (2006). "Computer-supported Collaborative Learning: A Historical Perspective." In R. K. Sawyer (Ed.),

- Cambridge Handbook of the Learning Sciences.
UK: Cambridge University Press. Pp. 409-426.
- Sylvia, C. (2000). Internet Usage in Education. *T.H.E. Journal*, 27(10), 12.
- Ugwu (2013). *The challenges in Teaching Igbo Language Using ICT Innovation* www.researchgate.net.
- Ugwulebo and Okoro (2016). "Impact Of Internet Usage on The Academic Performance of Students: A Case Study of the University of Abuja" *International Journal of Scientific and Engineering Research* 7(10):1018.
- Zoe (2010). "How the Internet is Changing Language." *Technology reporter*, BBC News Published 16 August 2010.